

Nr 19.*Utlåtande i anledning av väckta motioner om laglig reglering av arbetstiden i flottningsarbete.*

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 4 i första kammaren av herr *Sten m. fl.* och nr 5 i andra kammaren av herr *Jonsson* i *Järvsand m. fl.*

I motionerna, vilka äro likalydande, har hemställts, att »riksdagen i skriftelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag snarast möjligt rörande laglig reglering av arbetstiden i flottningsarbete».

Beträffande de skäl som åberopats till stöd för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionerna.

Över motionerna ha på begäran av utskottet yttranden avgivits av landsorganisationen i Sverige, svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet, Värmlands och västra Bergslagens skogsarbetsgivareförening samt föreningen skogsarbeten. Yttrandena finnas såsom bilagor fogade vid detta utlåtande. Därjämte har svenska arbetsgivareföreningen beretts tillfälle att avgiva yttrande över motionerna. Något yttrande i ärendet från svenska arbetsgivareföreningen har emellertid icke inkommit till utskottet.

De huvudsakliga och generella arbetstidsbestämmelserna finnas i *lagen den 16 maj 1930 (nr 138) om arbetstidens begränsning*, den s. k. allmänna arbetstidslagen. Denna äger i princip tillämpning å rörelser och företag inom hela näringslivet, alltså icke blott å industrien utan även å handeln. Såsom ett allmänt undantag gäller dock, att lagen endast äger tillämpning, såvitt i rörelsen eller företaget i regel användas flera än fyra arbetare; de s. k. småföretagen äro sålunda uteslutna. Vidare finnas åtskilliga andra undantag.

Somliga undantag ställa vissa näringsgrenar helt utanför allmänna arbetstidslagen. Detta gäller:

1) Jordbruk med binäringar (om dessa icke bedrivs såsom självständiga företag) samt trädgårdsskötsel och djurskötsel (även utan samband med jordbruk). Här finnes dock numera särskild reglering genom lantarbetstidslagen.

2) Skeppstjänst. För sådan tjänst gäller i stället den s. k. sjöarbetstidslagen.

3) Fiske.

4) Skogsarbete, kolning i mila och flottning.

Bihang till riksdagens protokoll 1947. 9 saml. 2 avd. Nr 19—20.

- 5) Torvupptagning samt tillverkning av brännstovv och stovvströ.
 6) Verksamhet som har till ändamål att bereda sjukvård, fattigvård, uppfostran eller undervisning eller att tillgodose annat därmed jämförligt behov.
 7) Detaljhandel och viss därmed jämförlig rörelse. Arbetstiden för arbetstagare inom sådan rörelse regleras genom arbetstidslagen för detaljhandeln.

8) Hotell-, restaurang- och kaféer samt i huvudsaklig anslutning till sådan rörelse utövad annan verksamhet. Här gäller dock särskild arbetstidsreglering genom arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer.

Därjämte har trafikpersonal vid järnväg ställt utanför allmänna arbetstidslagens tillämpningsområde.

Vidare stadgar allmänna arbetstidslagen undantag för vissa former av arbete. Det gäller: 1) arbete, som utföres i arbetarens hem eller eljest under sådana förhållanden, att det ej kan anses tillkomma arbetsgivaren att vaka över arbetets anordnande; 2) arbete, som till sin natur är så oregelbundet, att det icke kan förläggas till bestämda tider; samt 3) arbete, som åligger portvakt och av honom väsentligen förrättas i hans bostad.

Huvudstadgandet i allmänna arbetstidslagen innebär, att arbetsgivare ej må använda arbetare till arbete under längre tid, raster oräknade, än 48 timmar i veckan. Inom denna ram kan arbetstiden variera enligt vissa i lagen närmare angivna grunder. Lagen medger jämväl att i viss omfattning arbete får förekomma på övertid efter överenskommelse mellan parterna. Härom äro åtskilliga närmare bestämmelser meddelade.

Sjöarbetstidslagen den 30 september 1938 (nr 607), *arbetstidslagen för detaljhandeln* den 18 juli 1942 (nr 652), *arbetstidslagen för hotell, restauranger och kaféer* den 30 juni 1944 (nr 462) och *lantarbetstidslagen* den 8 juni 1945 (nr 265), av vilka de båda sistnämnda äro av provisorisk art och äga giltighet hotellarbetstidslagen till och med den 31 december 1947 och lantarbetstidslagen till och med den 31 oktober 1948, äro i stor utsträckning uppbyggda efter mönster av allmänna arbetstidslagen. Bestämmelser om arbetstid återfinnas även i *lagen om arbetarskydd* den 29 juni 1912 (nr 206) samt i *hembiträdeslagen* den 30 juni 1944 (nr 461).

Vid 1945 års riksdag väcktes inom andra kammaren en motion, nr 423, av herr Cruse angående utredning om förkortning av arbetstiden vid skift- och nattarbete samt vid arbete under jord m. m.

I sitt i anledning av motionen avgivna utlåtande, nr 77, yttrade andra lagutskottet, att utskottet på anförda skäl funne utredning vara påkallad rörande förkortning av arbetstiden vid skift- och nattarbete samt vid arbete som eljest kunde anses vara av mera påfrestande art. Vidare torde fortsatt utredning böra ske beträffande frågan om ändrade bestämmelser rörande uttagande av arbete å övertid.

Vidare anförde utskottet:

En utredning i de hänseenden som nu nämnts har avseende å centrala stadganden i allmänna arbetstidslagen. Det torde näppeligen vara möjligt att verkställa sådan utredning utan att ingå på frågan om ändring av nämnda lag även i andra, icke direkt berörda hänseenden. Oavsett detta synes det emellertid som om utredningen lämpligen bör förbindas med en allmän översyn av förevarande lag. Sålunda torde exempelvis böra tagas under omprövning frågan om lagens tillämpningsområde. Härutinnan kan anmärkas, att 1944 års riksdag på hemställan av utskottet hos Kungl. Maj:t anhållit om utredning angående frågan om lagstadgad arbetstidsreglering rörande arbete som har till ändamål att bereda sjukvård. Uppmärksamhet bör jämväl ägnas åt spörsmålet om förbättrad kontroll över lagens efterlevnad. Till övervägande böra även upptagas frågorna om införande av obligatoriska raster, om arbetstidens lämpligaste förläggning och därmed sammanhängande spörsmål, i den mån de icke äro föremål för utredning av 1938 års arbetarskyddskommitté.

Utskottet hemställde förty, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allmän översyn av lagen om arbetstidens begränsning samt för riksdagen framlägga det förslag, var till utredningen måtte föranleda. I en vid utlåtandet fogad reservation av herr Holmbäck m. fl. yrkades, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Vid 1946 års riksdag väcktes motioner angående vidgat tillämpningsområde för lagen om arbetstidens begränsning samt angående revision av arbetstidslagstiftningen, nämligen nr 96 i första kammaren av herr Arrhén, nr 174 i andra kammaren av herr Senander m. fl. samt nr 271 i andra kammaren av herr Staxäng och fru Boman. Motionerna behandlades av andra lagutskottet. Under hänvisning till riksdagens år 1945 gjorda hemställan om en allmän översyn av allmänna arbetstidslagen hemställde utskottet i sitt utlåtande, nr 7, att motionerna icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Behovet av en översyn av arbetstidslagstiftningen har även aktualiserats av skrivelser från landsorganisationen till chefen för socialdepartementet.

Den 28 februari 1947 bemyndigade Kungl. Maj:t statsrådet Mossberg att tillkalla högst fem sakkunniga för att inom socialdepartementet biträda med utredning rörande en allmän översyn av arbetstidslagstiftningen. Statsrådet Mossberg har med stöd av detta bemyndigande tillkallat fem sakkunniga.

I det anförande i statsrådsprotokollet över socialärenden, vari direktiv lämnades för de sakkunnigas arbete, anförde statsrådet Mossberg bland annat:

I enlighet med vad andra lagutskottet anfört vid 1945 års riksdag torde fördenskuil en allmän översyn av lagstiftningen böra ske. Därvid bör jämväl undersökas, huruvida det kan anses lämpligt, att i den allmänna arbetstidslagen inrymma en reglering av arbetstiden på de områden, där för närvarande speciallagstiftning gäller. Otvivelaktigt är det önskvärt att på detta område möjligast enhetliga bestämmelser gälla. Från denna synpunkt bör också undersökas förutsättningarna att slopa eller begränsa nu gällande undantag från lagstiftningens tillämpningsområde. Särskilt bör härvid beaktas spörsmålen om en arbetstidsreglering för arbete som utföres av staten, inom sjukvårdsväsendet och den yrkesmässiga trafiken ävensom frågan om småföretagens inbegripande under arbetstidslagstiftningen.

— — —
Då utredningen — som framgår av vad jag anfört — kommer att beröra olika områden, torde arbetet lämpligen kunna uppdelas på olika delegationer, varvid de sakkunniga skola äga att i erforderlig utsträckning med sig adjungera särskilda experter. Jag vill förorda, att de sakkunniga, därest de så finna lämpligt, till särskild behandling upptaga spörsmål, som kunna lösas fristående, och avlämna förslag härutinnan utan att avvakta utredningens slutförande i dess helhet.

Utskottet. En utredning om laglig reglering av arbetstiden vid flottning är enligt utskottets mening önskvärd. De sammanslutningar, som till utskottet avgivit yttranden i ärendet, ha också utan undantag tillstyrkt eller åtminstone icke motsatt sig en utredning av frågan.

Flottningsarbetet sker under skiftande betingelser. Förhållandena äro anorlunda vid flottning i små vattendrag än vid flottning i större. En utredning om laglig begränsning av arbetstiden måste självfallet taga hänsyn till de varierande förutsättningar, under vilka flottningsarbetet måste bedrivas.

Statsrådet Mossberg har i enlighet med Kungl. Maj:ts bemyndigande för kort tid sedan tillkallat fem sakkunniga för att inom socialdepartementet biträda med utredning rörande en allmän översyn av arbetstidslagstiftningen. Av direktiven för de sakkunniga framgår, att den allmänna översynen av arbetstidslagstiftningen skall omfatta även en undersökning av förutsättningarna att slopa eller begränsa nu gällande undantag från lagstiftningens tillämpningsområde. De sakkunniga måste tydligen komma att behandla även frågan om arbetstiden vid flottning. En utredning av denna fråga kräver emellertid speciell sakkunskap. Det är nödvändigt att experter på området delta i utredningen av frågan. Det skulle därför kunna ifrågasättas, huruvida icke frågan om laglig reglering av arbetstiden vid flottning borde göras till föremål för en fristående utredning. Emellertid finnes även en annan möjlighet, som beröres i direktiven. De tillkallade sakkunniga kunna uppdelas på olika delegationer och vid behandlingen av frågan om arbetstiden vid flottning med sig adjungera särskilda experter på området. Det bör emellertid överlämnas åt Kungl. Maj:t att avgöra på vilket sätt frågan lämpligast bör utredas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en utredning av frågan om laglig reglering av arbetstiden vid flottning samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Stockholm den 11 april 1947.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Norman, Holmbäck*, Wistrand, Björkman, Sten, Nils Elowsson, Hallagård och Söderkvist;

från andra kammaren: herrar Olovson i Västerås*, Hellbacken, Johnson i Kastanjegården, Hermansson*, Holm, fru Johansson, herrar Hedlund i Rådom* och Andersson i Gisselås.

* Ej närvarande vid ärendets justering.

Bilaga A.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 6 februari 1947 har *Landsorganisationen i Sverige* beretts tillfälle avgiva yttrande över herr Stens m. fl. motion (FK nr 4, AK nr 5) om laglig reglering av arbetstiden vid flottningsarbete.

I skrivelse den 5 februari 1945 till socialministern har landsorganisationen hemställt om en allmän översyn av arbetstidslagstiftningen. I anledning av väckt motion beslöt riksdagen samma år hos Kungl. Maj:t göra framställning av samma innehåll.

I sin nämnda skrivelse uttalade sig landsorganisationen för en sådan begränsning av undantaget för flottning i allmänna arbetstidslagen, att arbete vid skiljeställe hänfördes under lagen.

Landsorganisationen anser i första hand påkallat att frågan om skiljeställsarbetarnas återinförande under den lagstadgade arbetstidsregleringen löses men delar motionärernas uppfattning att arbetstidsfrågan även för övriga flottningsarbetares del bör utredas. Denna utredning bör ankomma på den kommitté, åt vilken det allmänna revisionsuppdraget kommer att lämnas.

Stockholm den 17 februari 1947.

Landsorganisationen i Sverige.

AUGUST LINDBERG.

Arnold Sölvén.

Bilaga B.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Därtill satt i tillfälle får *Sv. skogs- och flottningsarbetareförbundet* avgiva följande yttrande över den av hr Sten m. fl. och hr Jonsson i Järvsand m. fl. väckta motionen om laglig reglering av flottningsarbetarnas arbetstid. *

Den fackliga organisationen på detta område har helt naturligt sitt arbete inriktat även på arbetstidens reglering. För närvarande är frågan särskilt aktuell av flera orsaker. Dels kan utvecklingen anses vara mogen för ett framsteg på detta område, och dels är det av stor betydelse för yrkets rekrytering att likvärdiga arbetsvillkor kunna erbjudas. I det förra avseendet har tiotimmarsdagen nu varit gällande ungefär ett kvartsekel. Tidigare var arbetstiden ännu längre. Även nu kommer åtskillig övertid till de tio timmarna. I det senare avseendet har ju tendensen varit den i senare tid att område efter område har blivit föremål för arbetstidsreglering. Detta har på-

verkat flottningsarbetarna, så att även de vilja ha sin arbetstid reglerad efter ungefär samma normer, samtidigt som det stärkt deras känsla av att stå i en undantagsställning.

Beträffande sättet för frågans fortsatta behandling har förbundet icke utan oro lagt märke till att det på sina håll anses ligga nära till hands att hänskjuta den till den allmänna översyn av arbetstidslagstiftningen som begärts. Om dylika specialutredningar skola utföras av för en sådan översyn tillsätta utredningsmän kan det dröja mycket länge, innan resultat kan upp-nås. Det kan t. o. m. tänkas, att man vid en sådan utredning till sist kommer till det resultatet, att en särskild utredning av detta speciella problem måste komma till stånd. Om en sådan enligt motionens yrkande omedelbart kommer till stånd, föreligger frågan i utrett och färdigt skick då översynen skall äga rum. Under alla omständigheter måste det som i motionen fram-hålles vara nödvändigt att sakkunniga representanter för arbetsmarknads-parterna få delta i utredningen av frågan och utformningen av förslag till lagbestämmelser. Att bereda plats för sådana representanter i en kommitté, som får i uppdrag att göra en allmän översyn på arbetstidslagstiftningens område, måste enligt sakens natur falla sig svårare än om det gäller en specialutredning.

Med anförande av dessa synpunkter får förbundet tillstyrka motionen.

Gävle den 27 februari 1947.

Sv. Skogs- och Flottningsarbetareförbundet.

CHARLES WINROTH.

Bilaga C.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss av den 21 pto har *Värmlands och Västra Bergslagens skogs-arbetsgivareförening* beretts tillfälle avgiva yttrande över motionerna nr 4 i första kammaren och nr 5 i andra kammaren om utredning och förslag rörande laglig reglering av arbetstiden vid flottningsarbete. Föreningen får i anledning därav anföra följande.

Motivet för att flottningsarbetet icke inordnats under den allmänna arbets-tidslagstiftningen torde vara att förutsättningar härför med hänsyn till flott-ningsarbetets natur icke förelegat. Med hänsyn härtill upptaga icke heller de avtal, som vår förening tecknat med flottningsarbetarnas organisationer några bestämmelser rörande arbetstidens längd.

Flottningsarbetet torde få betecknas såsom ett i hög grad särpräglat ar-bete. Denna särprägel är i främsta hand betingad av flottningsens beroende av vatten- och väderleksförhållandena. Dessa förhållanden påverka flott-ningsarbetet på mycket skiftande sätt. Flottningen i ett mindre bivattendrag, där den genomföres i samband med vårfloden under loppet av några få dygn, måste ofta organiseras på ett helt annat sätt än flottningen i de stora

huvudvattendragen. De s. k. sjöflottningarna påverkas på sitt sätt och sorteringsarbetet återigen på ett annat sätt av naturens krafter.

Gemensamt är dock för alla olika moment av flottningen att dessa krafter måste utnyttjas under perioder och tider då de äro för flottningens bedrivande gynnsamma.

Av motionärerna omnämnda förbättring i flottlederna och utnyttjandet av nya tekniska hjälpmedel sakna helt visst icke sin betydelse vid bedömandet av förutsättningarna för ytterligare arbetstidsbegränsningar vid flottningsarbetet. Kvar står emellertid att de naturens krafter, som äro avgörande för flottningen, alltid komma att ge flottningsarbetet en därav betingad särprägel med ty åtföljande svårigheter att bedriva arbetet efter ett bundet tidsschema.

Enär likväl kravet på en reglering av arbetstiden gör sig allt starkare gällande synes motionärernas initiativ böra tillvaratagas för att härigenom få frågan grundligt belyst.

Föreningen vill därför tillstyrka att en grundlig och allsidig utredning kommer till stånd rörande förutsättningarna för reglering av arbetstiden vid flottningsarbeten.

Filipstad den 12 mars 1947.

Värmlands och Västra Bergslagens Skogsarbetsgivareförening.

ULF DANIELSON.

Bilaga D.

Till Riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss av den 21 ds har *Föreningen Skogsarbeten* beretts tillfälle avgiva yttrande över motionerna nr 4 i första kammaren och nr 5 i andra kammaren om utredning och förslag rörande laglig reglering av arbetstiden vid flottningsarbete. Föreningen får i anledning därav anföra följande.

Motivet för att flottningsarbetet icke inordnats under den allmänna arbetstidslagstiftningen torde vara att förutsättningar härför med hänsyn till flottningsarbetets natur icke förelegat.

Flottningsarbetet torde få betecknas såsom ett i hög grad särpräglat arbete. Denna särprägel är i främsta hand betingad av flottningens beroende av vatten- och väderleksförhållanden. Dessa förhållanden påverka flottningsarbetet på mycket skiftande sätt. I mindre bivattendrag, där flottningen genomföres i samband med vårfloden under loppet av några få dygn, måste arbetet vanligtvis organiseras på ett helt annat sätt i fråga om disponerandet av arbetskraften än vid flottningen i de stora huvudvattendragen. Arbetet vid sjöflottningar måste anpassas på sitt sätt och sorteringsarbetet återigen på ett annat sätt till de naturliga betingelserna.

Gemensamt är dock för alla olika moment av flottningen att dessa betingelser måste utnyttjas under perioder och tider, då de äro för flottningens bedrivande gynnsamma.

Väl har mycket gjorts i flottlederna under årens lopp för att så långt möjligt skapa förbättrade betingelser för flottningen. Sålunda ha flottleder rensats och utbyggts och dammar för vattenreglering anlagts medförande ett bättre och jämnare tillgodogörande av vattentillgången. På sjöarna ha de gamla gångspelen utbytts mot motorvarpbåtar, som göra arbetet mindre känsligt för olämpliga vindförhållanden. Vid sorteringsplatserna ha konstruerats apparater för konstgjord strömbildning m. m. Åtgärder av ovan nämnt slag ha kraftigt medverkat till att man praktiskt taget överallt kunnat uppnå det ur ekonomisk synpunkt utomordentligt betydelsefulla framsteg, som ettårig flottning innebär.

I många flottleder kan emellertid detta framsteg lätt nog äventyras vid begränsade möjligheter att uttaga den för flottningens ändamålsenliga bedrivande erforderliga arbetstiden.

Mot bakgrunden av dessa förhållanden få förutsättningarna för och konsekvenserna av en arbetstidsförkortning bedömas, ävensom allmängiltigheten av motionärernas uttalande att lika mycket arbete hinner utföras på förkortad arbetsdag även om arbetet skulle behöva utsträckas över något längre tid.

Av motionärerna omnämnda förbättring i flottlederna och utnyttjandet av nya tekniska hjälpmedel sakna helt visst icke sin betydelse vid bedömandet av förutsättningarna för arbetstidsbegränsningar vid flottningsarbetet. I detta sammanhang förtjänar uppmärksammas, att arbetsmarknadens parter frivilligt genomfört arbetstidsbegränsning i nära anslutning till den allmänna arbetstidslagstiftningen vid sorteringsarbetet i flottlederna. Kvar står emellertid att de naturens krafter, som äro avgörande för den egentliga flottningen, alltid komma att ge detta arbete en därav betingad särprägel med ty åtföljande svårigheter att bedriva arbetet efter ett bundet tidsschema.

Motionärerna ha uppenbarligen haft dessa svårigheter i åtanke, då de anföra, att det på senare tid visat sig vara möjligt att reglera arbetstiden för olika grupper av arbetstagar genom speciella lagar med hänsynstagande till arbetets speciella natur.

Till följd av önskemål, som vid avtalsförhandlingar framförts av Svenska skogs- och flottningsarbetareförbundet ha flottningsföreningar, anslutna till Föreningen Skogsarbeten, under de två senaste åren undersökt förutsättningarna för arbetstidsförkortning vid det egentliga flottningsarbetet. Erfarenheterna av dessa undersökningar bestyrka i stort sett vad ovan anförts rörande de begränsade möjligheterna för en generellt verkande arbetstidsförkortning.

Enär likväl kravet härom alltfort gör sig gällande, vill föreningen icke motsätta sig att frågan får den belysning, som kan åstadkommas genom en utredning, därest denna göres förutsättningslös, grundlig och allsidig.

Stockholm den 14 mars 1947.

Föreningen Skogsarbeten.
ARNE DUUS-OTTERSTRÖM.
